

ПЕДАГОГІКА

УДК 378.016:793.31:159.954

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.3/29.209563>

Сергій КУЦЕНКО,

orcid.org/0000-0003-0574-786X

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри хореографії та художньої культури

Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини

(Умань, Черкаська область, Україна) kutsenko.udpu@gmail.com

КОМПЛЕКСНИЙ РОЗВИТОК ІНДИВІДУАЛЬНО-ТВОРЧИХ ТА ДІЯЛЬНІСНО-ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ СТУДЕНТІВ-ХОРЕОГРАФІВ НА ЗАНЯТТЯХ З НАРОДНО-СЦЕНІЧНОГО ТАНЦЮ

У статті акцентовано увагу на динамічності інтеграційних процесів, які ініціюють пошук нових освітніх інструментів, з метою вдосконалення фахової підготовки майбутніх учителів у галузі хореографічної освіти, зорієнтованої на розвиток творчого потенціалу в контексті формування фахових компетентностей студента. Досліджено проблему комплексного розвитку індивідуально-творчих та діяльнісно-творчих здібностей студентів-хореографів на заняттях з народно-сценічного танцю. Теорію і методіку в навчанні народно-сценічного танцю окреслено як два поєднані аспекти єдиного творчого процесу, покликані сформулювати в майбутнього вчителя танцю той набір фахових компетентностей та соціальних навичок, який забезпечить успішність його реалізації. Автором окреслено основні форми діяльності студента-хореографа у процесі вивчення теорії і методіки народно-сценічного танцю, що за своїми специфічними ознаками характеризуються функціональністю та забезпечують реалізацію окремих функцій педагогічної діяльності, а також вирізняються інтегративністю. Розглянуто можливість орієнтації освітнього процесу на творчо-діяльнісний підхід як форму освітнього простору, де домінує навчально-творча діяльність. Визначено, що забезпечення комплексного розвитку індивідуально-творчих та діяльнісно-творчих здібностей студентів-хореографів передбачає цілісний розвиток хореографічних, творчих, педагогічних та інтелектуальних здібностей на тлі цілеспрямованої позитивної мотивації.

На переконання автора, за забезпечення комплексного розвитку індивідуально-творчих і діяльнісно-творчих здібностей студентів важливим завданням постає реалізація здібностей студента у творчій діяльності з метою формування виконавського, постановочного та педагогічного досвіду.

Автор робить висновок, що забезпечення комплексного розвитку індивідуально-творчих та діяльнісно-творчих здібностей студентів є запорукою ефективності формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії засобами народно-сценічного танцю.

Ключові слова: *майбутній вчитель хореографії, народно-сценічний танець, творчий потенціал, хореографічні здібності, творчі здібності, педагогічні здібності, інтелектуальні здібності, творчо-діяльнісний підхід.*

Serhii KUTSENKO,

orcid.org/0000-0003-0574-786X

Candidate of Pedagogical Sciences,

Associate Professor of the Department of Choreography and Art Culture

of Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University

(Uman, Cherkasy region, Ukraine) kutsenko.udpu@gmail.com

COMPLEX DEVELOPMENT OF INDIVIDUAL CREATIVE AND ACTIVITY-CREATIVE ABILITIES OF STUDENTS-CHOREOGRAPHERS DURING FOLK AND STAGE DANCE CLASSES

The article focuses on the fleeting nature of integration processes that initiate the search for new educational tools to improve the professional training of teachers-to-be in the field of choreographic education, focused on the development of creative potential in the context of the formation of professional competencies of students. The problem of complex development of individual creative and activity-creative abilities of students-choreographers during folk and stage dance classes was investigated. The theory and methodology in teaching folk and stage dance are designated as two combined aspects of a single creative process designed to form set of professional competencies and social skills that will ensure its successful implementation by intended choreographers.

The author defines the main forms of activity of a student-choreographer in the process of studying the theory and methodology of folk and stage dance, which are characterized by their specific features of functionality and provide the implementation of individual functions of teaching activities, as well as integration. The possibility of orientation of the educational process towards creative and active approach as a form of educational space where educational and creative activity dominates is considered. It is defined that maintenance of complex development of individual creative and activity-creative abilities of students-choreographers provides integral development of choreographic, creative, pedagogical and intellectual abilities on a background of purposeful positive motivation.

According to the author, providing the complex development of individual creative and activity-creative abilities of students, an important task is to realize the abilities of the student in creative activity in order to form the performing, staging and teaching experience.

The author concludes that providing the complex development of individual creative and activity-creative abilities of students is the key to the effectiveness of the formation of creative potential of choreography teacher by means of folk and stage dance.

Key words: *choreography teacher-to-be, folk and stage dance, creative potential, choreographic abilities, creative abilities, pedagogical abilities, intellectual abilities, creatively active approach.*

Постановка проблеми. Сучасна динаміка розвитку та реформації вищої освіти України все частіше спонукає наукову спільноту до порушення проблем формування творчої особистості майбутнього педагога. Інтеграційні процеси у світовий освітній простір передбачають докорінні трансформації в педагогічній теорії та практиці. Такі метаморфози ініціюють пошук нових освітніх інструментів із метою вдосконалення фахової підготовки майбутніх учителів у галузі хореографічної освіти, зорієнтованої на розвиток творчого потенціалу в контексті формування фахових компетентностей.

Аналіз досліджень. Багато наукових праць, а саме Л. Андрощук, О. Бойко, О. Бикової, Т. Благової, О. Бурлі, І. Герц, І. Гутник, О. Мартиненко, Т. Медвідь, Г. Ніколаї, Т. Саєнко, О. Таранцевої, Н. Терешенко, П. Фриза, Т. Чурпіти й ін., переконливо настановлюють на думку, що парадигма підготовки вчителя хореографії знаходить своє відображення в контексті інноваційних процесів, спрямованих на виведення творчих можливостей студента з латентного стану. Варто зазначити, беручи до уваги означені дослідження, що все ж потребує глибинного аналізу проблема формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії засобами народно-сценічного танцю в контексті набуття фахових компетентностей упродовж навчання в педагогічному закладі вищої освіти (далі – ЗВО).

Мета статті полягає в дослідженні проблеми комплексного розвитку індивідуально-творчих та діяльнісно-творчих здібностей студентів-хореографів на заняттях з народно-сценічного танцю.

Виклад основного матеріалу. У результаті тривалих наукових пошуків нами було виявлено структуру творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії (Куценко, 2015: 29), в основі якої лежать дві основні складові частини: індивідуально-творча та діяльнісно-творча. На нашу

думку, процес формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії засобами народно-сценічного танцю можливий за умови забезпечення комплексного розвитку індивідуально-творчих і діяльнісно-творчих здібностей студентів. Система навчальних завдань у процесі аудиторних занять народно-сценічним танцем зосереджує основну увагу на інтерактивній взаємодії викладача і студента, на послідовному розвитку від репродуктивної діяльності до творчої, що позитивно впливає на формування нових здібностей і ефективно засвоєння змісту навчання. Творчий розвиток відбувається під впливом цілеспрямованої позитивної мотивації майбутніх учителів танцю в діяльності, яка керується і контролюється педагогом. Утім, зважаючи на прогресивність опанування фахових компетентностей, педагогічне керівництво стає все більш загальним, а діяльність студентів набуває пошуково-творчого характеру.

Організація освітнього процесу передбачає використання різноманітних форм роботи, які визначають зовнішній бік організації процесу навчання та взаємодії його учасників (Рудницька, 2002: 118), вибір яких зумовлюється пріоритетними завданнями освіти й умовами їх здійснення. Основні форми діяльності студента-хореографа у процесі вивчення теорії і методики народно-сценічного танцю мають бути такими, що за своїми специфічними ознаками характеризуватимуться функціональністю, що забезпечуватиме реалізацію окремих функцій педагогічної діяльності, а також вирізнятиметься інтегративністю. Відповідно до кількісного складу студентів і обраного підходу до здійснення освітнього процесу, форми роботи на заняттях народно-сценічного танцю можуть бути колективні, групові й індивідуальні.

Ефективність перебігу процесу формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії в контексті вивчення народно-сценічного

танцю передбачає використання спеціальних методів навчання і виховання. Метод як прийом, спосіб чи образ дії, спрямований на досягнення певної мети, засвоєння знань, формування умінь, навичок тощо (Гончаренко, 2003: 74).

На нашу думку, окрім репродуктивного методу, спрямованого на відтворення навчального матеріалу, дієвими методами для означеного процесу є проблемно-пошукові та виховні. Проблемно-пошукові методи активізують пізнавальну діяльність студентів, розвивають розумові здібності, стимулюють творчу діяльність, привчають до самостійності тощо. За ступенем проблемності їх можна розмістити так: частково-пошуковий; проблемного викладання; евристичної бесіди й ін. (Гончаренко, 2003: 77). В основі таких методів лежить проблемне навчання як спосіб організації пошукової діяльності, що починається з постановки запитань, розв'язання проблеми і проблемних завдань, закладених у проблемному викладі й поясненнях знань (Рудницька, 2002: 170). Такі методи гармонічно поєднуються з методами виховання. Методи виховання як сукупність способів взаємопов'язаної діяльності вихователів і вихованців, спрямовані на досягнення цілей виховання (Рудницька, 2002: 169). Серед методів виховання чільне місце посідають: методи формування свідомості, метод прикладу, методи стимулювання діяльності й поведінки студента. Методи формування свідомості характеризуються різнобічним впливом на свідомість особистості студентів, їхні почуття і волю з метою формування відповідних соціальних навичок (Soft skills). До групи методів формування свідомості належать: словесні методи (роз'яснення, бесіда й ін.); метод переконування (вплив на свідомість студентів із метою виховання норм поведінки). Метод прикладу виражається в орієнтації студентів на наслідування поведінки та дій педагога, одногрупників, видатних діячів тощо. Методи стимулювання діяльності й поведінки покликані виконувати функції регулювання, коригування і стимулювання поведінки та діяльності студентів. Їх застосування у процесі вивчення народно-сценічного танцю сприятиме успішному формуванню творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії.

Діяльність майбутнього вчителя хореографії є основним джерелом його творчості. Саме тому актуальною та далекоглядною для професійного становлення студента-хореографа як фахівця з високим рівнем творчого потенціалу стає орієнтація освітнього процесу на творчо-діяльнісний підхід до його професійної підготовки. Творчо-діяльнісний підхід – це форма освітнього про-

стору, у якому домінує навчально-творча діяльність. Результатом такої діяльності є новизна, оригінальність і неповторність. Творчо-діяльнісний підхід у підготовці студентів-хореографів до професійної діяльності передбачає зумовленість формування творчого потенціалу через творчий і діяльнісний аспекти педагогічного процесу (Куценко, 2014). Форми педагогічної діяльності, необхідні для формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії, включають в себе теоретичне та практичне навчання. Теорія і методика в навчанні народно-сценічного танцю – два поєднані аспекти єдиного творчого процесу, покликані сформувати в майбутнього вчителя танцю той набір фахових компетентностей, який забезпечить успішність його реалізації.

На сучасному етапі розвитку хореографічної освіти важливим завданням є підготовка висококваліфікованих кадрів, які мають відмінні технічно-методичні навички, високий рівень професійно зорієнтованої підготовки та можуть на достатньому рівні виконувати своє професійне призначення. Визначну роль у підготовці такого фахівця відіграє спеціально розроблена система тренування. Значне місце під час тренувань посідають вправи, які допомагають удосконалити рухову й образну активність танцівника. Важливе для механізму професіоналізації студента-хореографа, а також для процесу формування його творчого потенціалу застосування різних форм роботи. Невід'ємною формою освоєння програмового матеріалу студентом-хореографом є самостійна робота. Спрямованість самостійної роботи зорієнтована як на формування професійних знань і умінь, так і на розвиток організаторських, комунікативних і творчих якостей, необхідних для успішного професійного становлення студента та формування його творчого потенціалу. Організація самостійної роботи у процесі вивчення теорії і методики народно-сценічного танцю характеризується чіткою постановкою мети та завдань навчальної роботи, необхідним результатом і формою контролю набутих знань, умінь, професійних навичок. Головною метою самостійної роботи є активізація розумової та творчої діяльності студентів, формування потреби в безперервному самостійному розвитку та вдосконаленні необхідних для професійного становлення інтелектуальних і творчих здібностей.

Змістом самостійної роботи студента-хореографа є заздалегідь спроектовані та скеровані на досягнення основної мети завдання. Важливо також звернути увагу на проблеми, вирішення яких може сприяти збільшенню її ефективності.

Уважаємо, що чи не основною проблемою постає правильно організований процес контролю, який проводиться відповідно до вимог організації освітнього процесу. Варто зазначити, що самостійна діяльність повинна здійснюватися за систематичним графіком, із чіткими вимогами та регламентом, поєднувати правила та стимули.

Забезпечення комплексного розвитку індивідуально-творчих та діяльнісно-творчих здібностей студентів-хореографів передбачає цілісний розвиток хореографічних, творчих, педагогічних та інтелектуальних здібностей на тлі цілеспрямованої позитивної мотивації. Важливою групою здібностей для становлення педагога-хореографа є спеціальні хореографічні здібності, серед яких значне місце посідають анатомо-фізіологічні й акторські.

Передумовами розвитку спеціальних здібностей є певні специфічні задатки. На думку П. Сілкина, вони становлять своєрідний набір властивостей особистості, що розвиваються саме в хореографічній діяльності (постава, пропорційність будови тіла, граційність форми рук та ніг, виворітність, крок, підйом, гнучкість корпусу, стрибок, координація рухів, музикальність, відчуття ритму, апломб) (Сілкін, 2008). Такі задатки потребують прогресивного розвитку для успішного перетворення на потрібні здібності.

Важлива роль у процесі формування творчого потенціалу майбутнього вчителя танцю відводиться здібності студента передавати художній образ, змінювати алгоритм поведінки. І найкраще розвивати таку здібність разом із формуванням самосвідомості у студентському віці. Тому для педагога вищої школи важливим завданням є розвиток спеціальних хореографічних здібностей студента для подальшого професійного становлення. У такому разі доцільним буде використання спеціально розробленої системи вправ та завдань на заняттях хореографії, спрямованих на накопичення фахових компетентностей студента. Найкраще розвивати цю категорію здібностей у процесі виконання народно-сценічного екзерсису біля опори та посеред зали, а також у процесі вивчення танцювальних комбінацій і етюдів різних жанрів та національностей. Різноманітність хореографічної лексики та музичного матеріалу, манери й образності народного танцю якнайкраще впливатимуть на розвиток музикальності, координації опорно-рухового апарату, технічності, акторської майстерності, інтерпретації хореографічного тексту.

Відомо, що інтерпретація як індивідуальна форма трактування будь-чого притаманна всім

людям. Досліджуючи особистісні кореляції успішності інтерпретації хореографічного тексту, О. Семак наголошує, що ефективність залежить від особливостей спеціально-організованої діяльності (формувальних вправ). Процес, у свою чергу, повинен відповідати «як віковим психологічним можливостям інтерпретатора, так і умовам та специфіці вимог, що виявляються необхідними для адекватної реконструкції та інтерпретації художнього змісту хореографічного сюжету» (Семак, 2002: 7). Результативність інтерпретаційної діяльності суб'єкта, на думку дослідниці, залежить від усталеної сукупності взаємопов'язаних загальних і спеціальних властивостей, які у своїй єдності утворюють основу успішності інтерпретації експресивної поведінки людини. До спеціальних властивостей належать розвиненість емоційної і когнітивної емпатії, імпресивність та імпульсивність особистості, а також сформованість особистісних характеристик – відкритості, впевненості в собі, самокерування, самосприйняття і самоприхильності (Семак, 2002: 17).

Необхідною умовою розвитку творчого потенціалу суспільства, рівня планування й організації творчої діяльності, її масовості, рівня підготовки творчих кадрів, на думку А. Шуміліна, є знання сутності та закономірностей творчості, формування і розвиток творчих здібностей людей (Шумілін, 1989: 7). Творчі здібності, синтезуючи властивості й особливості особистості, характеризують ступінь її відповідності вимогам певного виду творчої діяльності й обумовлюють рівень її результативності (Калашин, 2008: 11). Виправданою є думка каліфорнійського психолога Б. Трейсі про те, що творчі здібності не зникають ніколи, а лише чекають у прихованому вигляді своєї реалізації (Трейсі, 2008: 174). Розвиток творчих здібностей відбувається у процесі осмислення та втілення художнього образу, передачі емоцій глядачам на всіх етапах хореографічної діяльності. Творчі здібності виявляються в гармонійності створеної танцювальної композиції, творчій імпровізації, що характеризується новими способами мисленневих дій і операцій. Передумовою й основою для формування творчих здібностей вважається процес розвитку творчого мислення, творчої уяви та фантазії. Центральне місце у процесі формування творчого потенціалу, на думку дослідників-науковців, посідає розвиток творчого мислення.

Мислення органічно пов'язане із творчістю. У цьому нас переконують результати наукових досліджень О. Клепікова, І. Кучерявого. Мислення, на думку науковців, як діяльність є вищою

формою вияву творчого потенціалу. Учені наголошують на тому, що творчий потенціал особи є інструментом продуктивної діяльності, яка виявляється в мисленні (Клепиков, 1996: 39). Людина, володіючи здатністю мислити творчо, зіткнувшись із проблемною ситуацією, неодмінно зуміє віднайти такі варіанти дій, які компенсують її необізнаність із проблемою. Мислення являє собою активний процес відтворення об'єктивної дійсності в конкретних поняттях і висновках. Це визначення поширюється і на його різновид – творче мислення, як здатність вирішувати такі завдання, результатів і способів вирішення яких не було в колишньому досвіді. Разом із творчою уявою творче мислення є психологічною основою хореографічної творчості. Специфіка творчого мислення полягає в тому, що в танці воно роздвоюється під впливом психофізіологічних процесів, які відбуваються одночасно. Ці процеси йдуть за лінією образу танцю та за лінією життя самого танцюриста (Роговик, 2007: 97).

Якщо у процесі творчості танцівник буде починати з осмислення кожного руху танцю загалом, образи, які він створює, стануть життєво достовірними, пластичними, музично виразними, багатограними. Процес дослідження творчого мислення майбутнього вчителя хореографії передбачає виділення сукупності його індивідуальних особливостей, від яких залежить ступінь опанування нових знань і здатність їх творчо застосувати у практичній діяльності. Мислення у процесі вивчення народно-сценічного танцю набуває більш активного, самостійного, творчого характеру. Фахова підготовка студента-хореографа вищого педагогічного навчального закладу досить складна, вона передбачає творчо-виконавський, творчо-постановчий та педагогічно-творчий компоненти. Під час професійного навчання в майбутнього вчителя хореографії формуються особливі процеси, які змістовно збагачуються на шляху розв'язання все більш важких завдань, що визначаються творчою спрямованістю продуктивної мисленнєвої діяльності студента.

Не менш важливий психічний процес, який дозволяє змінювати навколишній світ і самого себе, здійснювати відкриття і створювати нові витвори хореографічного мистецтва, – творча уява. Уява як процес створення образів таких предметів і явищ, які ніколи не сприймалися людиною раніше (Крутецький, 1986: 154), дуже важлива для ефективності формування творчого потенціалу майбутнього педагога-хореографа, і її необхідно розвивати. Образи, які виникають на тлі уяви, що відтворює, уже існують і втілені.

Творча уява – авторське створення нових художніх образів. Творча уява є важливою складовою частиною процесу формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії засобами народно-сценічного танцю. За допомогою творчої уяви майбутній педагог під час вивчення народної танцювальної культури здатний створювати нові образи шляхом перетворення попереднього досвіду. Адже перш ніж створити мистецький твір, ухвалити важливе для себе рішення, хореограф завжди спочатку його уявляє. Саме завдяки тому, що ще до того, як майбутній митець почне щось робити, він здатний в уяві побачити кінцевий результат, уявивши майбутнє, він може підготуватися до нього. Отже, уява здатна на все: від участі у творчому процесі – до створення фантазій (Клименко, 2006: 353).

Особливою формою уяви є фантазія – найбільш виражений прояв творчої уяви, якому вона завжди притаманна, але за домінування створює не просто нові, а здавалося б, неправдоподібні, парадоксальні образи і поняття (Риндак, 2001: 75). Фантазія покликана робити явним те, чого у принципі бути не може. Наявність здібності у студентів-хореографів до творчої фантазії дає змогу створювати неіснуюче, знаходити фантастичні форми й образи для існуючого змісту. Народно-сценічний танець має великі можливості для реалізації поставленого завдання. Зазначимо, що загальний рівень творчих здібностей можна визначити на основі досліджень розвитку певних процесів, ураховуючи такі критерії, як: готовність до виконання творчого завдання; здатність до інтерпретації художнього образу; емоційна виразність; творча ініціатива, самостійність; здатність до імпровізації; творче комбінування образів та рухів.

Оскільки нашим головним завданням є формування компетентного педагога-хореографа, який матиме високий рівень творчого потенціалу, то чільне місце в його становленні належить педагогічним здібностям. Педагогічні здібності як узагальнена сукупність індивідуально-психологічних особливостей і професійно значущих якостей учителя забезпечують досягнення високих результатів у педагогічній діяльності (Риндак, 1997: 57). В основі педагогічних здібностей провідними складовими частинами є: педагогічний такт, спостережливість, повага та педагогічна вимогливість до учнів, вираженість потреби в передачі знань, наявність організаторських і артистичних здібностей тощо. І в кінцевому підсумку, очевидно, формування творчого потенціалу студента-хореографа сягатиме якісно нового

рівня. Для досягнення бажаного результату доцільним буде: використання творчих завдань на основі рольової та дидактичної гри, спрямованих на прояв основних якостей, які безпосередньо стосуються системи педагогічних здібностей педагога; створення проблемних ситуацій для їх подальшого врегулювання та вирішення; експериментальне проведення уроків під пильним спостереженням та керівництвом педагога.

Успішним показником педагогічної діяльності, що дозволяє розкрити індивідуальність майбутнього вчителя, є його інтелектуальні здібності, які дають змогу готувати студента як до творчої діяльності, так і до професійного становлення. Адже інтелектуальні здібності посилюють професійні вміння фахівця, спонукають до ухвалення правильного рішення, зумовлюють ефективність творчості тощо. Інтелект є сукупністю, цілісністю пізнавальних процесів, яка забезпечує складну пристосувальну діяльність, що включає в себе набуті знання, досвід і здібності до їх подальшого накопичення та використання в розумовій діяльності (Дружинін, 2003: 17). На нашу думку, у процесі формування творчого потенціалу студентів на заняттях з народно-сценічного танцю актуальні завдання, що істотно впливають на інтелектуальну сферу, а саме: дослідницького, порівняльного, узагальнювального та наукового характеру. Завдяки самостійним науковим і творчим пошукам під керівництвом педагога ініціюються ситуації, що стимулюють студента до мобілізації інтелектуальних зусиль, пошуку нової інформації, здатності до аналітичної регуляції інтелектуальної діяльності. Народно-сценічний танець як навчальна дисципліна та вид хореографічного мистецтва володіє широким спектром цікавої й актуальної проблематики для наукового дослід-

ження. Це філософські аспекти, психолого-педагогічні, теоретико-методологічні й ін.

Варто відзначити, що, забезпечуючи комплексний розвиток індивідуально-творчих і діяльно-творчих здібностей студентів, важливим завданням постає реалізація здібностей студента у творчій діяльності з метою формування виконавського, постановочного та педагогічного досвіду. В основі виконавського досвіду лежить технічна майстерність танцівника, здатність до артистизму, передачі манери, характеру певного твору, створення та реалізації художнього образу у виконавському процесі. Постановочний досвід характеризується здатністю до підбору хореографічної лексики, її логічного поєднання, синтезування та синхронізації з музичним супроводом, а також сценічної інтерпретації у процесі обробки фольклорного матеріалу. Педагогічний творчий досвід передбачає здатність майбутнього педагога-хореографа до здійснення педагогічного процесу, а саме навчання та виховання учнівської молоді на творчому рівні.

Висновки. Отже, підсумовуючи викладене вище, можемо стверджувати, що забезпечення комплексного розвитку індивідуально-творчих та діяльно-творчих здібностей є запорукою ефективності формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії засобами народно-сценічного танцю, що передбачає цілісний і органічний розвиток хореографічних, творчих, педагогічних та інтелектуальних здібностей. Істотно впливає на успішність вирішення ключової проблеми нашого дослідження орієнтація освітнього процесу на творчо-діяльнісний підхід у контексті фахової підготовки студентів-хореографів, який зумовлює формування творчого потенціалу через творчий і діяльнісний аспекти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дружинин В. Психология эмоций, чувств, воли. Москва : Сфера, 2003. 96 с.
2. Калошин В. Развитие творчости в учнів. Київ : ТОВ «Видавнича група «Основа», 2008. 111 с.
3. Клепиков О., Кучерявий І. Основи творчости особи. Київ : Вища школа, 1996. 295 с.
4. Клименко В. Психология творчости. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 480 с.
5. Куценко С. Творчо-діяльнісний підхід до навчання у процесі формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Педагогічні науки*. Бердянськ : БДПУ, 2014. Вип. 3. С. 149–154.
6. Куценко С. Формування творчого потенціалу майбутнього вчителя хореографії засобами народно-сценічного танцю : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07. Умань, 2015. 315 с.
7. Методика навчання і наукових досліджень у вищій школі / С. Гончаренко та ін. Київ : Вища школа, 2003. 323 с.
8. Рындак В. Непрерывное образование и развитие творческого потенциала учителя : монография. Москва : Педагогический вестник, 1997. 244 с.
9. Рындак В. Творчество : краткий педагогический словарь. Оренбург : Издательский центр ОГАУ, 2001. 108 с.
10. Роговик Л. Психология танцю. Київ : Главник, 2007. 304 с.
11. Рудницька О. Педагогіка: загальна та мистецька : навчальний посібник. Київ : 2002. 270 с.
12. Силкин П. Педагогическая диагностика детей для обучения искусству танца (на примере Академии Русского балета имени А. Я. Вагановой) : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01. Санкт-Петербург, 2008. 22 с.

13. Семак О. Особистісні кореляції успішності інтерпретації хореографічного тексту : автореф. дис. ... канд. псих. наук: 19.00.07. Київ, 2002. 21 с.
14. Трейси Б., Шеелен Ф. Личность лидера. Пер. с англ. Е. Гендель. Минск : Попурри, 2008. 228 с.
15. Шумилин А. Проблемы теории творчества. Москва : Высшая школа, 1989. 143 с.

REFERENCES

1. Druzhynyn V. E. Psykholohyiaemotsyi, chuvstv, voly [Psychology of emotions, feelings, will]. М. : Sfera 2003. 96 p. [in Russian].
2. Kaloshyn V. F. Rozvytoktvorchosti v uchniv [Creativity development in students]. К. : TOV "Vydavnycha Hrupa "Osnova"" 2008. 111 p. [in Ukrainian].
3. Klepikov O. I. & Kucheriavyi I. T. Osnovy tvorchosti osoby [Fundamentals of personal creativity]. К. : Vyscha shkola, 1996. 295 p. [in Ukrainian].
4. Klymenko V. V. Psykholohiia tvorchosti [Psychology of creativity]. К. : Tsentr navchalnoi literatury, 2006. 480 p. [in Ukrainian].
5. Kutsenko S. V. Tvorcho-diiialnisnyi pidkhid do navchannia v protsesi formuvannia tvorchoho potentsialu maibutnoho vchytelia khoreohrafi [Creative and activity-based approach to teaching in the course of developing future choreography teacher's creative potential]. *Scientific papers of Berdyansk State Pedagogical University. Pedagogical sciences*. Berdiansk : BSPU, 2014. Vol. 3. pp. 149–154. [in Ukrainian].
6. Kutsenko S. V. Formuvannia tvorchoho potentsialu maibutnoho vchytelia khoreohrafi zasobamy narodno-stenichnoho tantsiu [Formation of the creative potential of the future choreography teacher by means of folk dance]. *Candidate's thesis*. Uman : Pavlo Tychyna Uman State Pedagogical University, 2015. 315 p. [in Ukrainian].
7. Metodyka navchannia i naukovykh doslidzhen u vyshchii shkoli [Method softeaching and researchers in higher education] / S. U. Honcharenko ta in. К. : Vyscha shkola, 2003. 323 p. [in Ukrainian].
8. Ryindak V. H. Nepreryivnoe obrazovanye y razvytye tvorcheskoho potentsyala uchytelia : monohrafiya [Continuing education and development of creative potential of the teacher : monograph]. М. : Pedagogicheskyy vestnyk, 1997. 244 p. [in Russian].
9. Ryndak V. H. Tvorchestvo : kratkii pedagogicheskii slovar [Creativity : a short pedagogical dictionary]. Orenburg : Izdatelskii tsentr OGAU, 2001. 108 p. [in Russian].
10. Rohovyk L. Psykholohiia tantsiu [Psychology of dance]. К. : Hlavnyk, 2007. 304 p. [in Ukrainian].
11. Rudnytska O. P. Pedagogika: zahalna ta mystetska : navchalnyi posibnyk [Pedagogy: general and art : textbook]. К. : 2002. 270 p. [in Ukrainian].
12. Silkin P. A. Pedagogicheskaya diagnostika detei dlya obucheniya iskusstvu tantsa (na primere Akademii Russkogo baleta imeni A. Ya. Vaganovoi) [Pedagogical diagnostics of children for teaching the art of dance (on the example of the A. Ya. Vaganova Academy of Russian Ballet)]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Sankt-Peterburg, 2008. 22 p. [in Russian].
13. Semak O. O. Osobystisni koreliatsii uspishnosti interpretatsii khoreohrafichnoho tekstu [Personal correlates of successful interpretation of the choreographical text] *Extended abstract of candidate's thesis*. К., 2002. 21 p. [in Ukrainian].
14. Treisy B. & Sheelen F. Lychnost lydera [Leader personality] / per. S anhl. E. H. Hendel. Mynsk : "Popurry", 2008. 228 p. [in Ukrainian].
15. Shumilin A. T. Problemy teorii tvorchestva [Problems of the theory of creativity]. М. : Vysshaia shkola., 1989. 143 p. [in Russian].